

§4. Phép thử và biến cố

A. KIẾN THỨC CẦN NHỚ

Tập hợp mọi kết quả có thể xảy ra của một phép thử được gọi là *không gian mẫu* của phép thử và được kí hiệu là Ω . Ta chỉ xét các phép thử với không gian mẫu Ω là tập hữu hạn.

Mỗi tập con A của Ω được gọi là *biến cố*. Tập $\emptyset$ được gọi là *biến cố không thể*, tập Ω được gọi là *biến cố chắc chắn*.

Nếu khi phép thử được tiến hành mà kết quả của nó là một phần tử của A thì ta nói rằng A xảy ra, hay phép thử là thuận lợi cho A .

Biến cố $\bar{A} = \Omega \setminus A$ được gọi là *biến cố đối* của A .

$$A \text{ và } B \text{ đối nhau} \Leftrightarrow A = \bar{B}.$$

$\bar{A}$ xảy ra khi và chỉ khi A không xảy ra.

Biến cố $A \cup B$ xảy ra khi và chỉ khi A hoặc B xảy ra.

Biến cố $A \cap B$ xảy ra khi và chỉ khi A và B cùng xảy ra.

Nếu $A \cap B = \emptyset$ thì A và B được gọi là *hai biến cố xung khắc*.

B. VÍ DỤ

• Ví dụ 1

Gieo một con súc sắc cân đối, đồng chất và quan sát số chấm xuất hiện.

a) Mô tả không gian mẫu.

b) Xác định các biến cố sau :

A : "Xuất hiện mặt chẵn chấm" ;

B : "Xuất hiện mặt lẻ chấm" ;

C : "Xuất hiện mặt có số chấm không nhỏ hơn 3".

c) Trong các biến cố trên, hãy tìm các biến cố xung khắc.

Giải

a) Kí hiệu kết quả "Con súc sắc xuất hiện mặt k chấm" là k ($k = 1, 2, \dots, 6$).

Khi đó không gian mẫu là $\Omega = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.

b) Ta có $A = \{2, 4, 6\}$; $B = \{1, 3, 5\}$; $C = \{3, 4, 5, 6\}$.

c) Các biến cố A và B là xung khắc, vì $A \cap B = \emptyset$

• Ví dụ 2

Từ một hộp chứa 3 bi trắng, 2 bi đỏ, lấy ngẫu nhiên đồng thời 2 bi.

a) Xây dựng không gian mẫu.

b) Xác định các biến cố :

A : "Hai bi cùng màu trắng" ;

B : "Hai bi cùng màu đỏ" ;

C : "Hai bi cùng màu" ;

D : "Hai bi khác màu".

c) Trong các biến cố trên, hãy tìm các biến cố xung khắc, các biến cố đối nhau.

Giải

a) Các bi trắng được đánh số 1, 2, 3. Các bi đỏ được đánh số 4, 5. Khi đó không gian mẫu gồm các tổ hợp chập 2 của 5 (số). Tức là

$\Omega = \{\{1, 2\}, \{1, 3\}, \{1, 4\}, \{1, 5\}, \{2, 3\}, \{2, 4\}, \{2, 5\}, \{3, 4\}, \{3, 5\}, \{4, 5\}\}$.

b) Ta có

$$A = \{\{1, 2\}, \{1, 3\}, \{2, 3\}\},$$

$$B = \{\{4, 5\}\}, C = A \cup B, D = \bar{C}.$$

c) Ta có $A \cap B = \emptyset$, $A \cap D = \emptyset$, $B \cap D = \emptyset$, $C \cap D = \emptyset$. Do đó A và B xung khắc ; D xung khắc với các biến cố A, B, C .

Vì $D = \bar{C}$ nên C và D là hai biến cố đối nhau.

C. BÀI TẬP

4.1. Gieo một đồng tiền ba lần và quan sát sự xuất hiện mặt sấp (S), mặt ngửa (N).

a) Xây dựng không gian mẫu.

b) Xác định các biến cố :

A : "Lần gieo đầu xuất hiện mặt sấp" ;

B : "Ba lần xuất hiện các mặt như nhau" ;

C : "Đúng hai lần xuất hiện mặt sấp" ;

D : "Ít nhất một lần xuất hiện mặt sấp".

4.2. Gieo một đồng tiền, sau đó gieo một con súc sắc. Quan sát sự xuất hiện mặt sấp (S), mặt ngửa (N) của đồng tiền và số chấm xuất hiện trên con súc sắc.

a) Xây dựng không gian mẫu.

b) Xác định các biến cố sau :

A : "Đồng tiền xuất hiện mặt sấp và con súc sắc xuất hiện mặt chẵn chấm" ;

B : "Đồng tiền xuất hiện mặt ngửa và con súc sắc xuất hiện mặt lẻ chấm" ;

C : "Mặt 6 chấm xuất hiện".

4.3. Một con súc sắc được gieo ba lần. Quan sát số chấm xuất hiện.

a) Xây dựng không gian mẫu.

b) Xác định các biến cố sau :

A : "Tổng số chấm trong ba lần gieo là 6" ;

B : "Số chấm trong lần gieo thứ nhất bằng tổng các số chấm của lần gieo thứ hai và thứ ba".

4.4. Ba học sinh cùng thi thực hành môn Tin học. Kí hiệu A_k là kết quả "học sinh thứ k thi đạt", $k = 1, 2, 3$.

a) Mô tả không gian mẫu.

b) Xác định các biến cố :

A : "Có một học sinh thi đạt" ;

B : "Có hai học sinh thi đạt" ;

C : "Có một học sinh thi không đạt" ;

D : "Có ít nhất một học sinh thi đạt" ;

E : "Có không quá một học sinh thi đạt".